

Лісіца-хітрыца

Жыў дзед ды баба. Нічога ў іх з гаспадаркі ня было, толькі адна курачка Чубатка.

Жылі яны, жылі, дажыліся - няма чаго варыць. Вось дзед і кажа бабе:

- Баба, а баба, звары хіба Чубатку, ці што?

Баба замахала рукамі:

- Што ты, дзед, надумаўся! Лепш мы галодныя будзем, а Чубаткі я ня дам варыць.

Пачула гэта курачка, пабегла на двор, знайшла там бабовае зерне і прынесла бабе.

Дзед кажа:

- Вось і добра. Звары ты, баба, хоць гэтую бобінку.

Паглядзела старая на бобінку:

- Дзеду мой, дзеду, што тут за наедак з аднае бобінкі? Я для яе і гаршка не падбяру. Давай лепш пасадзім яе. Як вырасьце, тады сьпячэм цэлы бабовы пірог.

- Дзе-ж мы яе пасадзім? - пытаецца дзед.

- На полі.

- На полі яе варона выдзяўбе...

- Дык на дварэ.

- На дварэ яе курыца выграбе...

- Тады давай пасадзім хіба ў хаце пад палацямі.

- Добра, - згадзіўся дзед і пасадзіў бобінку ў хаце пад палацямі.

Узыйшла бобінка ды давай расьці. Расла, расла, уперлася ў палаці.

- Што, баба, рабіць будзем? - пытаецца дзед.

- Трэба палаці разьбіраць.

Дзед разабраў палаці, а бобінка як расьці ды расьці - дарасла да столі.

- Што, баба, рабіць будзем? - зноў пытаецца дзед.

- Трэба столь разьбіраць.

Дзед і столь разабраў, а бобінка як расьці ды расьці - дарасла да страхі.

Дзед і страху разабраў. Выглянула бобінка на сьвет і давай расьці яшчэ весялей. Дарасла аж да неба.

Узяў тады дзед торбу, палез па сьцяблу на неба, абабраў сьпелыя струкі і вярнуўся назад.

Зарадавалася баба - цэлую торбу струкоў прынёс дзед!

- Ну, цяпер то мы ўжо наядзімся пірага!

Палузала баба струкі, высушыла боб на печы, змалола і расчыніла ў дзяжы цеста на пірог.

Цеста як расьці ды расьці - зь дзяжы вон лезе. Палажыла яго баба на лапату, загладзіла пірагом, размалявала рознымі ўзорамі, каб прыгожы быў, ды ў печ. А пірог як расьці ды расьці - зь печы на прыпечак лезе. Адсланіла баба заслонку, а ён - скок на хату, з хаты за парог - і ўцёк...

Кінуліся дзед з бабай даганяць пірог. Ды дзе там! Так і не дагналі.

Прыкаціўся пірог у лес. А тут насустрач яму рыжая лісіца-хітрыца. Схапіла яна пірог, выела мякіш, у сярэдзіну шышак насыпала ды пабегла зь пірагом да пастушкоў.

Знайшла пастушкоў у полі і кажа:

- Пастушкі, пастушкі, дайце мне бычка-трацячка, а я вам дам за гэта пірог.

Бачаць пастушкі - добры пірог у лісіцы, жоўценькая скарынка аж блішчыць, так і хочацца яго папрабаваць. Згадзіліся яны на мену і аддалі лісіцы бычка-трацячка.

- Толькі-ж, глядзіце, ня ешце пірага, пакуль я не заеду за горку, - кажа лісіца.

Села яна на бычка верхам і паехала. Як толькі схавалася за горкаю, пастушкі і кажуць: «Сядзем на пясочку, зьядзім па кусочку!» Разламалі пірог, а там - адны шышкі яловыя... Падманула іх хітрыя лісіца!

Едзе лісіца на бычку, бачыць - на дарозе пустая павозка стаіць, а недалёка чалавек арэ. Падкралася яна цішком да павозкі, запрэгла ў яе бычка-трацячка, села на мяккай саломе і едзе сабе далей, пугай бычка паганяе.

Прыехала ў лес. Насустрач ёй воўк ідзе. Зьбегаўся, змарыўся, ледзьве ногі валачэ.

- Куды, кума, едзеш? - пытаецца.

- За трыдзевяць зямель, у трыдзесятае царства.

- Чаго?

- Там, кажуць, курэй і каршуны не дзяруць...

- А бараны ў тым царстве ёсьцека? - аблізнуўся воўк.

- Ды іх там хоць гаць гаці!

- А лісічка, а сястрычка, вазьмі і мяне з сабою. Падвядзі хоць мой хвост.

- Што адзін хвост везьці, садзіся ўвесь ты.

Сеў воўк. Едуць далей. Сустракаюць мядзьведзя.

- Куды, кумы, едзеце?

- За трыдзевяць зямель, у трыдзесятае царства...

- Чаго?

- Там, кажуць, курэй і каршуны не дзяруць, - адказвае лісіца.

- Там, кажуць, бараноў хоць гаць гаці, - падтаквае ёй воўк.

- А мёду там многа?

- Ды там, кажуць, мядовыя рэкі цякуць!

Мядзьведзь зарадаваўся:

- То вазьміце і мяне. Хоць адну лапу падвязаце.

- Што адну лапу везьці, садзіся ўвесь ты.

Уселіся ўтраіх, едуць далей. Аж раптам зламалася аглобля. Лісіца кажа мядзьведзю:

- Схадзі, кум, прынясі аглоблю.

Пайшоў мядзьведзь у гушчар, знайшоў вывярнутую елку і прывалок да возу. Убачыла лісіца, крыку нарабіла:

- Ах ты, мядзьведзішча, ах ты, дурнішча, ці-ж гэта лясіна для аглоблі!

І да ваўка:

- Схадзі, куме, прынясі тонкую аглоблю.

Пайшоў воўк і прынёс крывы яловы сук. Лісіца і на яго накрычала, плюнула ды пайшла сама па аглоблю.

Тым часам мядзьведзь з ваўком зьелі бычка-трацячка, скуру саломай напхалі, на ногі паставілі ды пайшлі сабе пасьміхаючыся.

Вярнулася лісіца, бачыць ні ваўка, ні мядзьведзя, толькі бычок стаіць. Прыладзіла яна аглоблю, села ў павозку, махнула пугаю на бычка, а той - брык! - і паваліўся.

Паглядзела лісіца на бычка і аб усім здагадалася.

- Пачакайце-ж вы ў мяне! Я вам гэтага не дарую! - пагразіла яна ваўку і мядзьведзю ды пайшла сваёю дарогаю.

Шмат часу ішла ці мала, а ў дарозе ўжо і восень яе застала. Сустракае ваўка, таго, што зьеў бычка.

- Добры дзень, кум! Як маешся?

- Дрэнна, - кажа воўк. - Нешта азяб на дажджы, аж увесь калачуся. Зуб на зуб не трапляе.

- То трэба новы кажух пашыць, - раіць лісіца.

- Праўду, кумка, кажаш, - згадзіўся воўк.

Пабег ён на выган, схапіў авечку і прывалок у лес.

- Хопіць на кажух? - пытаецца ў лісіцы.

- Мала, - кажа лісіца.

Прынёс воўк яшчэ адну авечку:

- Цяпер хопіць?

- Не, яшчэ адну трэба.

Воўк і трэйцюю прывалок.

- Ну, а цяпер, - кажа лісіца, - трэба краўца шукаць.

- Дзе-ж мне яго шукаць, кумка?

- Я ведаю добрага краўца. Хадзем да яго.

Прывяла лісіца ваўка на луг. Там, у кустох, на прывязі жарабец пасьвіўся.

- Вунь ён, кравец!

Воўк зарагатаў:

- Гэта не кравец, а жарабец! Не, кумка, як сабе хочаш, а розуму ў цябе мала.

Лісіца пакрыўдзілася:

- Ты пра мой розум ня вельмі языком мялі. Я была разумнай і буду, а ты быў дурань, дурнем і застанешся.

Тут ужо і воўк пакрыўдзіўся, аж узлаваўся:

- Паглядзім яшчэ, хто з нас разумнейшы!

- Не хваліся загадзя, - кажа лісіца, - лепш паглядзіш, як зараз зь цябе скуру зьнімуць.

- Хто зьніме? - ляснуў зубамі воўк.

- Гаспадар гэтага каня.

- Ня можа быць! - ня верыць воўк.

- Пабачыш. На чым жарабец навязаны? - пытаецца лісіца.

- На вяроўцы.

Лісіца засьмяялася:

- Вось і відаць, што дурань!

- Чаму? - падскочыў воўк.

- Жарабец на калу навязаны.

- Ня можа быць! - залыпаў воўк вачыма.

- Хадзем пакажу.

Прывяла лісіца яго да калка, за які быў прывязаны канец вяроўкі, зьняла вяроўку, зрабіла пятлю і закінула ваўку на шьпо. Воўк і азірнуцца не пасьпеў, як у пятлі апынуўся. Тады лісіца падбегла да жарабца, замахала хвостом. Той спужаўся ды як драпнуў дахаты, толькі падковы заблішчэлі.

Так і прыцягнуў у пятлі ваўка да свайго гаспадара. Ну, а там зь яго і скуру зьнялі.

Вярнулася лісіца ў лес, закапала авечак у мох на запас, адны толькі мазгі на абед пакінула. Села пад елкаю і есьць.

Ідзе мядзведзь - той, што бычка зьеў.

- Што гэта ты, кума, жуеш? - пытаецца.

- Мазгі. Сьяпы ты, ці што?

- А дзе-ж ты іх дастала?

- З галавы. І ты можаш дастаць, калі хочаш.

- Як?

- Вельмі проста: разганіся ды стукніся галавою аб дуб - мазгі і выскачаць.

- Дзякую-ж табе, кума, за добрую параду. Так я і зраблю. А то есьці даўно хочацца.

Знайшоў ён самы тоўсты дуб, разagnaўся з усяе сілы ды і грывнуўся ў яго лобам.

Тут яму і канец.

А хітрая лісіца наелася мазгоў ды пайшла запіваць крынічнаю вадою.